

Bezoekadres

Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond

Postadres

Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN: NL10NWAB0636750906
KvK: 67682065

Aan de leden van het algemeen bestuur
van Waterschap Limburg

088 88 90 100
info@waterschaplimburg.nl
www.waterschaplimburg.nl

datum 24 maart 2026
uw kenmerk
zaaknr. 2025-Z11983
documentnr. WLDOC-667511332-1408
onderwerp DoeMee onderzoek energiebesparingsplicht

Geachte leden van het algemeen bestuur,

In 2024 deden 109 rekenkamers onderzoek naar de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing op initiatief en begeleiding van de Vereniging van Rekenkamers. Dit onderzoek was gericht op de uitvoering van toezicht en handhaving door omgevingsdiensten, gemeenten en provincies. Waterschappen waren geen onderdeel van dit onderzoek omdat zij geen toezichts- en handhavingstaken uitvoeren. Wel moeten zij aan de energiebesparingsplicht voldoen. Omdat inzicht in de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing op niveau van de waterschappen toch gewenst is, is er een aanvullend onderzoek uitgevoerd onder waterschappen. Het is een collectief benchmarkonderzoek naar het thema energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing en hoe waterschappen dit ervaren. Het onderzoek is eveneens gecoördineerd door de Vereniging van Rekenkamers. In het onderzoek zijn 12 van de 21 waterschappen bevraagd. Onze rekenkamer heeft ook deelgenomen aan dit onderzoek. Het eindrapport hiervan is in juni 2025 opgeleverd.

De conclusies en aanbevelingen van het onderzoek zijn deels voor ons waterschap relevant en deels voor de Unie van Waterschappen en het Rijk. Voor ons waterschap is er, naast het overkoepelend rapport, een factsheet met specifieke uitkomsten en een benchmark.

Hierbij biedt de rekenkamer u het rapport aan, met daarbij de reactie van het dagelijks bestuur. Wij kijken ernaar uit dit rapport met u te kunnen bespreken en spreken de hoop uit dat u besluit onze aanbevelingen over te nemen.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek lichten we in deze brief toe.

Wat houden de verplichtingen in?

De wettelijke verplichtingen voor het waterschap op het gebied van energiebesparing zijn als volgt:

- **Energiebesparingsplicht:** bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m3 aardgas gebruiken zijn verplicht energiebesparende maatregelen te nemen. Het gaat hier specifiek om investeringen die zij binnen vijf jaar kunnen terugverdienen. In wetgeving zijn deze maatregelen benoemd in de zogeheten Erkende Maatregelen Lijst (EML).

- Informatieplicht energiebesparing: bedrijven en instellingen zijn verplicht eens in de vier jaar actief informatie te verstrekken aan hun omgevingsdienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het digitale loket waarmee bedrijven dit aan hun omgevingsdienst laten weten.
- Onderzoeksplicht energiebesparing: voor bedrijven en instellingen die een verbruik hebben vanaf 10 miljoen kWh of 170.000 m3 is een onderzoeksplicht ingesteld vanaf 1 juli 2023. Deze bedrijven/instellingen hoeven zich voor hun processen niet aan de Erkende Maatregelen Lijst te houden, maar ze moeten wel zelf onderzoeken welke maatregelen, die passend zijn voor hun bedrijf, zich binnen vijf jaar terugverdienen én ze moeten deze maatregelen ook in praktijk brengen.
- Label C verplichting: vanaf 1 juli 2023 geldt de verplichting dat kantoorgebouwen minimaal energielabel C moeten hebben. De verplichting geldt niet voor monumentale panden, gebouwen met een gebruiksoppervlak van minder dan 100 m2 en gebouwen die binnen twee jaar worden gesloopt, getransformeerd of onteigend.

Belangrijkste uitkomsten

Twaalf waterschappen zijn gevraagd naar hun ervaringen met energiegebruik, energiebesparing en de energiebesparingsplicht. De belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek zijn als volgt:

- Tien van de twaalf waterschappen (*waaronder Waterschap Limburg*) hebben beleid rondom energiebesparing. Het huidige beleid richt zich op ambitieuze doelstellingen, zoals energieneutraliteit¹ in 2025 en klimaatneutraliteit² in 2030. De waterschappen ondervinden verschillende uitdagingen bij de uitvoering van hun beleid, zoals beperkte bestuurlijke aandacht, capaciteitsgebrek en netcongestie.
Waterschap Limburg streefde er aanvankelijk naar om energieneutraal te zijn in 2025. In 2020 was 40% energieneutraal behaald, maar de doelstelling bleek uitdagender dan verwacht, mede door externe factoren als netcongestie. In 2024 is Waterschap Limburg 52% energieneutraal. Het doel wordt bijgesteld naar energieneutraal in 2030.
- Ook hebben negen van de twaalf waterschappen (*waaronder Waterschap Limburg*) beleid voor de inzet van alternatieve energiebronnen. De aanpak om (fossiel) energiegebruik te verminderen verschilt per waterschap. Op hoofdlijnen richten waterschappen zich enerzijds op het zelf opwekken van energie, door bijvoorbeeld eigen zonne- of windparken te realiseren, anderzijds kopen ze groene stroom in om hun energieverbruik te verduurzamen.
Waterschap Limburg realiseert het energieneutraal worden door zowel energiereductie als de eigen opwekking van groene energie zoals zon, biogas, waterkracht en mogelijk in de toekomst wind en aquathermie. Daarnaast streeft het waterschap ernaar het gebruik van aardgas volledig te reduceren.
- De waterschappen hebben een hoog energieverbruik vanwege hun rioolzuiveringsinstallaties en gemalen. Er is op dit moment geen daling zichtbaar in het energieverbruik en de CO2-emissies van waterschappen, ondanks dat bijna alle waterschappen als doel hebben om energieneutraal en klimaatneutraal te zijn in 2030. Het is daarom belangrijk dat waterschappen energie besparen. De energiebesparingsplicht en de informatieplicht

¹ Energieneutraliteit: het energieverbruik is voor een entiteit gelijk aan de energieopwekking door diezelfde entiteit.

² Klimaatneutraliteit: de CO2-uitstoot van de entiteit is nul of netto nul door volledige compensatie (via boomplant, CO2-opslag, etc).

energiebesparing verplichten waterschappen om maatregelen te nemen om energie te besparen en hierover ook te rapporteren.

- Alle twaalf bevraagde waterschappen geven aan invulling te hebben gegeven aan de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing conform de verplichtingen. Ook hebben de waterschappen waarop dat van toepassing was invulling gegeven aan de onderzoeksplicht. Tien van de twaalf waterschappen geven aan te voldoen aan de wettelijke eisen, waarvan ook een aantal waterschappen (*waaronder Waterschap Limburg*) aangeeft bovenwettelijk bezig te zijn. Twee waterschappen voldoen nog niet volledig aan de energiebesparingsplicht en moeten nog een aantal energiebesparende maatregelen doorvoeren. *Waterschap Limburg voldoet aan de wet- en regelgeving voor wat betreft energiebesparingsplicht en informatieplicht. Voor de energiebesparingsplicht heeft Waterschap Limburg een grondige analyse gemaakt van het energieverbruik over het referentiejaar 2022. Vastgesteld is dat 48 locaties aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Vanwege de omvang van de verplichting is een projectteam opgericht, dat heeft gezorgd voor de rapportage, waarmee voldaan werd aan de informatieplicht. Waterschap Limburg hanteert een terugverdientijd van 15 jaar / positieve value case in plaats van de wettelijk voorgeschreven 5 jaar, wat bovenwettelijk energiebesparende maatregelen en de opwekking van groene stroom mogelijk maakt.*
- De meerwaarde van de verplichtingen is volgens een deel van de waterschappen dat inventarisatie in het kader van de informatieplicht energiebesparing heeft geleid tot een verbeterd inzicht in maatregelen die getroffen kunnen worden om energie te besparen. Ook worden de verplichtingen gezien als een basisrandvoorwaarde en middel om bredere doelen op het gebied van duurzaamheid en klimaat te realiseren.
- Desondanks blijkt uit het onderzoek dat de kaders van de verplichtingen onvoldoende aansluiten bij de uitvoeringspraktijk van de waterschappen. De energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing vragen om zeer specifieke maatregelen en aanpassingen met een terugverdientijd (TVT) van minder dan vijf jaar. Deze maatregelen hebben een gering besparingspotentieel dat in het niet valt bij het hoge energieverbruik van bijvoorbeeld een zuiveringsinstallatie.
Maatregelen met een TVT van meer dan vijf jaar blijven door de systematiek van de energiebesparingsplicht buiten beschouwing, terwijl dergelijke maatregelen passender zijn voor de werkzaamheden van de waterschappen. Daarbij komt dat de resultaten en effecten afhankelijk zijn van externe factoren, zoals veranderende weersomstandigheden, de geografische ligging van het waterschap en het type objecten dat het waterschap beheert.
- Doordat de kaders onvoldoende aansluiten staan andere onderwerpen met betrekking tot energieneutraliteit hoger op de agenda's bij de besturen van de waterschappen. De waterschapsector heeft specifiekere maatregelen nodig die daadwerkelijk zullen leiden tot energiebesparingen om de meerwaarde in te zien van de verplichtingen. De administratieve lasten van de verplichtingen worden (*ook door Waterschap Limburg*) gezien als (onnodig) hoog vanwege de uitgebreide rapportageverplichtingen voor al hun locaties. Ook de beperkte werkbaarheid en toepasbaarheid van de formats van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en de tijdsdruk waarin waterschappen rapportages moesten inleveren hebben bijgedragen aan hoge administratieve lasten. De waterschappen geven aan dat het werken volgens een multisiteaanpak passender zou zijn, omdat dan per objectcategorie een plan kan worden gemaakt en niet op individueel objectniveau gerapporteerd hoeft te worden. Daarom zouden de waterschappen graag aspecten van het

Meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA3) convenant opnieuw invoeren. Ook wordt de invoering van een integrale aanpak of collectieve energiebesparingsplicht voor de waterschappen genoemd als mogelijke opties om de verplichtingen beter te laten aansluiten op de uitvoeringspraktijk van de waterschappen.

- De ervaringen van de waterschappen met de label-C verplichting van kantoorgebouwen zijn een stuk positiever. De waterschappen ervaren weinig tot geen administratieve lasten door deze verplichting en de resultaten zijn duidelijk zichtbaar. De meeste kantoorgebouwen hebben het energielabel C of hoger behaald en gebouwen die nog niet voldoen aan de label C verplichting worden meegenomen tijdens geplande onderhoudswerkzaamheden of vallen grotendeels buiten de verplichting vanwege hun uitzonderingspositie.
Waterschap Limburg heeft aangegeven voor de kantoorgebouwen label A of A+ te hebben. De overige locaties vallen niet onder de label C verplichting, wat betekent dat deze geen verdere aanpassingen nodig hebben om aan de verplichtingen te voldoen.
- Het verschilt per werkgebied van het waterschap met hoeveel omgevingsdiensten een waterschap te maken heeft. Dit heeft invloed op de ervaringen van de waterschappen met het toezicht en de handhaving op de verplichtingen, omdat de aanpak per omgevingsdienst verschilt. Sommige omgevingsdiensten zijn heel controlerend en focussen op kleine details. Hierdoor ervaren sommige waterschappen onvoldoende begrip vanuit de omgevingsdiensten voor de overige maatregelen die ze treffen op het gebied van energiebesparing. Andere waterschappen hebben nog geen ervaring met toezicht en handhaving door een omgevingsdienst door gebrek aan capaciteit bij de omgevingsdiensten voor het uitvoeren van controles. *Voor Waterschap Limburg geldt dat de communicatie met de omgevingsdienst momenteel minder is, vanwege gebrek aan capaciteit bij de omgevingsdienst.*

Conclusie

Doordat de impact van het invoeren van de verplichte maatregelen op de energiebesparing als minimaal wordt gezien en de administratieve lasten worden ervaren als hoog, concluderen wij dat op dit moment de lasten niet opwegen tegen de baten van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing. De administratieve lasten en kosten die gepaard gaan met de verplichtingen zijn hoog, terwijl het niet duidelijk is wat de meerwaarde is van de verplichtingen en de kaders niet voldoende aansluiten bij de uitvoeringspraktijk van de waterschappen. Ook in het landelijke DoeMee-onderzoek 2024 naar het toezicht en de handhaving op deze verplichtingen door gemeenten en omgevingsdiensten werd geconstateerd dat de resultaten die bereikt worden met de verplichtingen onduidelijk zijn, doordat het zicht op het besparingspotentieel slecht is. Daardoor zal verantwoording van de ingezette middelen moeilijk zijn. Toch is het vanwege het grote energieverbruik van de waterschappen zeer belangrijk om als waterschappen energie te besparen. Door de kaders van de verplichtingen beter te laten aansluiten op de uitvoeringspraktijk van de waterschappen kan de meerwaarde van de energiebesparingsplicht en informatieplicht vergroot worden.

Aanbevelingen

Uit dit onderzoek kwamen enkele overkoepelende aanbevelingen naar voren. De rekenkamer brengt de volgende specifieke aanbevelingen onder de aandacht:

- Vraag als algemeen bestuur aan het dagelijks bestuur om in gesprek te gaan met zowel de Unie van Waterschappen, de Rijksdienst van Ondernemend Nederland (RVO) als het Rijk over

mogelijke verbeterpunten om de kaders van de verplichtingen beter te laten aansluiten op de uitvoeringspraktijk van waterschappen. Denk hierbij aan afspraken over rapportage met betrekking tot activiteit gebonden maatregelen, aanpassingen/aanvullingen op de Erkende Maatregelenlijst of een specifieke aanpak voor de waterschappen, zoals de multisiteaanpak of integrale aanpak.

- Dring er bij RVO en het Rijk ook op aan om de administratieve lasten te verlagen. Denk hierbij aan het verbeteren van de toepasbaarheid en werkbaarheid van de RVO-formats en aan het neerleggen van het verzoek om de waterschappen meer tijd te geven om aan de rapportageverplichtingen te voldoen. Ook kan de mogelijkheid onderzocht worden om het moment waarop bedrijven en instellingen moeten voldoen aan de informatieplicht energiebesparing te verspreiden over de tijd. Op dit moment moeten alle bedrijven en instellingen op hetzelfde moment voldoen aan de informatieplicht energiebesparing, waardoor er sprake is van een piekbelasting bij de omgevingsdiensten, met als gevolg beperkte tijd om de rapportages goed te verwerken.
- Vraag als algemeen bestuur aan het dagelijks bestuur om in gesprek te gaan met andere waterschappen om kennis uit te wisselen en van elkaar te leren. Stel op basis daarvan een lijst met energiebesparingskansen op. Door inzicht te krijgen in de grote energieverbruiken en energiebesparingskansen in kaart te brengen kunnen waterschappen energie besparen en daarmee voldoen aan de doelstelling om energieneutraal en klimaatneutraal te zijn in 2030.
- Onderzoek als dagelijks bestuur ook mogelijkheden om energiebesparende maatregelen, eventueel als waterschappen gezamenlijk, te treffen op natuurlijke momenten, zoals groot onderhoud of vervanging van onderdelen. Bij alle waterschappen ligt de komende tijd een grote opgave om rioolwaterzuiveringen te vervangen. Gezamenlijk hierin optrekken en optreden biedt naar verwachting efficiency- en synergiemogelijkheden.
- Zoek als dagelijks bestuur samenwerking via de Unie van Waterschappen met andere waterschappen om de gewenste wijzigingen in regelgeving kracht bij te zetten.

Hoogachtend,

Margriet Van Tulder

24-03-2026
dr. M.A.T.M. (Margriet) van Tulder

Voorzitter van de Rekenkamer

